सोजर्नर ट्रुथ

गुलामगिरीविरुद्ध

एका गुलामाचा आवाज

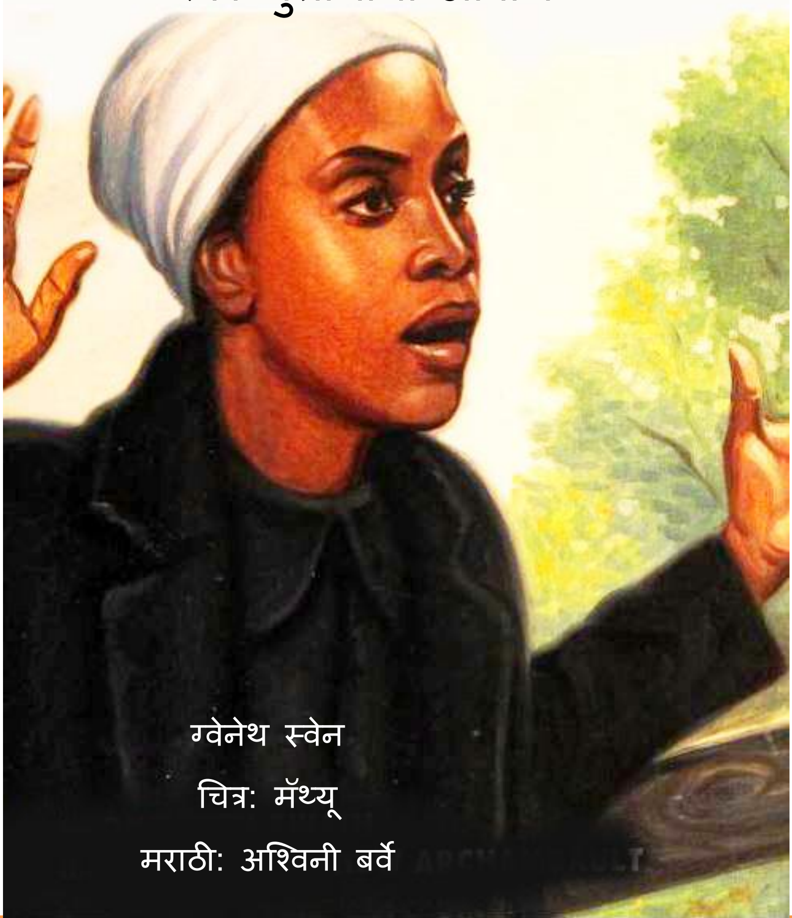

ग्वेनेथ स्वेन

चित्र: मॅथ्यू

मराठी: अश्विनी बर्वे

सोजर्नर ट्रुथ

गुलामगिरीविरुद्ध

एका गुलामाचा आवाज

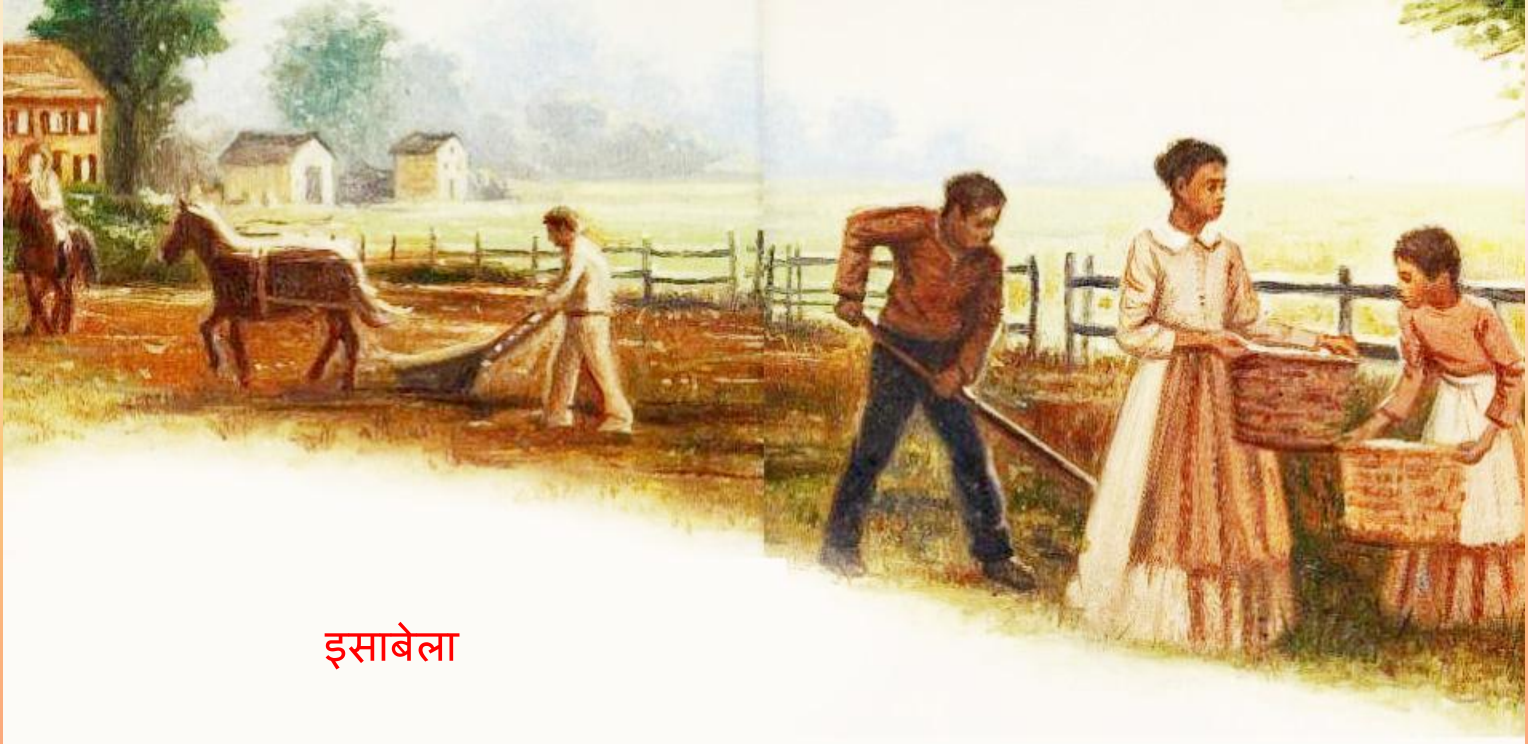

इसाबेला

इसाबेलाचा जन्म १७९७ च्या सुमारास झाला . लोकांनी तिला 'बेल' हे टोपणनाव दिले होते, पण ती अजिबात लहान नव्हती. ती तिच्या वडिलांप्रमाणेच उंच आणि धिप्पाड होती. लोक तिला 'बोएमफ्रे' म्हणत, असा 'झाड' या अर्थाचा डच शब्द आहे.

बेलच्या आईचे नाव माऊ-माऊ (डच भाषेत अर्थ: उन्माद) आणि बेट (एलिझाबेथचे संक्षिप्त रूप) होते. बेलला अनेक भावंडे होती, पण फक्त तिचा भाऊ पीटर, तिच्यासोबत, बॉमफ्रे आणि माऊ-माऊ यांच्यासोबत राहत असे.

बेल कुटुंब ज्या घरात राहत होते, ते त्यांचे स्वतःचे नव्हते.

त्यांच्याकडे जेवायला किंवा झोपायला पक्की जमीनसुद्धा नव्हती. चार्ल्स हार्डनबर्ग हा बेल आणि त्याच्या कुटुंबाचा प्रमुख होता.

चार्ल्स हार्डनबर्ग यांच्या मालकीचे ते होते, तसेच त्यांच्या मालकीचे न्यूयॉर्कमधील हर्ले येथे एक मोठे दगडी घर होते

जसा त्याच्याकडे मेंढ्यांचा मोठा कळप होता, तसाच तो त्यांच्यावरही मालकी हक्क गाजवत होता.

त्याच्या लांब शेपटीच्या कोटावर आणि रुंद कडा असलेल्या टोपीवर जसा त्याचा हक्क होता, तसाच त्यांचाही होता. बेल आणि त्याचे कुटुंब मालकाचे गुलाम होते. ते डच-भाषिक गुलाम होते आणि न्यूयॉर्क राज्याच्या डच भागात राहत होते.

हिवाळा खूप दिवस चालू होता.

जवळची हडसन नदी गोठली होती.

तिथली उष्णता केवळ थोड्या काळापुरतीच टिकली.

पण उबदार रात्रींमध्ये तारे तेजस्वीपणे चमकत असत.

बेल आणि पीटर बाहेर आपल्या आई-वडिलांच्या मांडीवर

बसून चमकणारे तारे पाहत होते.

आपला बॉस हार्डनबर्ग याच्याकडे काम करून

बेल आणि पीटरसुद्धा थकले होते.

गुलामांच्या लहान मुलांनासुद्धा काम करावे लागत असे.

पण मुलांना गोष्टींचा अजूनही कंटाळा आला नव्हता.

बोमेफ्रेने त्याला आपल्या

सर्व हरवलेल्या मुलांच्या कथा सांगितल्या.

तिची मोठी मुले हर्लीपासून दूर असलेल्या इतर

मालकांना विकण्यात आली.

ते वर्षांपूर्वी विकले गेले. ती

तिच्या विकलेल्या भावंडांना फक्त रात्री त्यांनी

सांगितलेल्या गोष्टींमधूनच ओळखत होती .

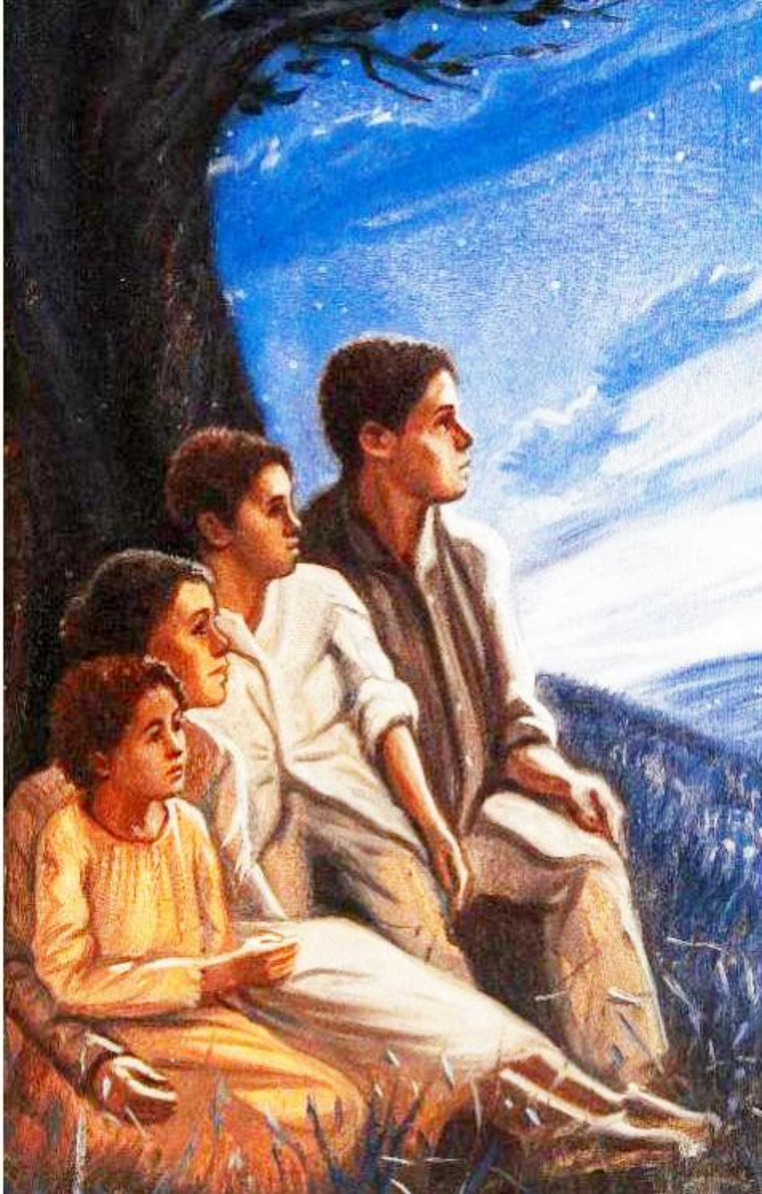

बेलची आईसुद्धा गोष्टी सांगायची.

ती म्हणायची, “माझ्या मुलांनो, एक देव आहे जो तुम्हाला पाहत आहे आणि तुमचे ऐकत आहे.”

माऊ माऊकडून आकाशात राहणाऱ्या देवाबद्दल ऐकायला खूप आवडायचे

"तो नेहमी तुझं ऐकेल आणि तुला मदत करेल," असं माऊ-माऊ म्हणायची.

आपल्या मालकाच्या मृत्यूनंतर, बेलने माऊ-माऊचा मित्र असलेल्या देवाचा विचार केला.

हार्डनबर्ग येथील फॅनर जॉन नीली नावाच्या दुसऱ्या मालकाने बेलकडून काही मेंढ्या विकत घेतल्या . दुसऱ्या एका मालकाने पीटरला विकत घेतले. पण माऊ-माऊ आणि बॉमफ्रीसाठी कोणीही बोली लावली नाही, कारण ते एकतर खूप म्हातारे होते किंवा खूप लहान होते. मग त्यांना काम करायला किंवा राहायला जागा नसल्यामुळे, त्यांच्या नशिबावर सोडून देण्यात आले. बेल त्या वेळी खूप व्यग्र असल्यामुळे क्वचितच कोणाला भेटत असे

बेल देवाशी बोलायची. तिला वाटायचे की तिची मालकीण, नीली, त्यांचे बोलणे ऐकू शकणार नाही. पण देव तिचे बोलणे ऐकतो की नाही, याची तिला खात्री नव्हती.

पण एके दिवशी एक माणूस ते विकत घ्यायला आला.

नवीन मालकाने तिचे काम पूर्वीपेक्षा अधिक कठीण केले, पण तिला कधी मारले नाही.

नवीन मालकाने तिला इतकी चांगली वागणूक दिली की, बेलला वाटले की देवानेच त्याचे ऐकले असावे.

बेल फक्त नऊ वर्षांची होती पण ती दिवसभर खूप मेहनत करायची.

तिने आपल्या नवीन मालक आणि मालकिणीला खूश करण्याचा पुरेपूर प्रयत्न केला.

तिचे मालक आणि मालकीण फक्त इंग्रजी बोलत असत, आणि बेलला फक्त डच भाषा येत होती.

बेलने ज्या काही चुका केल्या, त्यापैकी निम्म्या तिला समजल्या नाहीत.

बेलला सुधारण्यासाठी त्याचा मालक त्याला जबर मारहाण करायचा आणि बेल ते कधीच विसरली नाही.

स्वातंत्र्याचा शोध

जेव्हा बेल १३ वर्षांचा झाली, तेव्हा तिला दुसऱ्या मालकाला विकण्यात आले.

नवीन मालक, जॉन डुमोंटला, आपल्या तरुण गुलामाचा अभिमान होता.

बेलने एका प्रौढ माणसाप्रमाणे कष्ट केले.

लवकरच, बेलची उंची सुमारे सहा फूट झाली आणि तिची शरीरयष्टी जवळपास एखाद्या पुरुषासारखी होती.

डायना, जन्माला आली मास्टर डुमोंट खूश होते.

ते मूल मालकाची मालमत्ता होते. तो तिला स्वतःकडे ठेवू शकत होता किंवा विकू शकत होता.

लवकरच बेलला पीटर आणि एलिझाबेथ ही आणखी दोन मुले झाली, ज्यामुळे मालकाला अधिकच आनंद झाला.

मग बेलने स्वातंत्र्याची बातमी ऐकली.

न्यूयॉर्क राज्यातील सर्व गुलामांना आता मुक्त केले जाणार होते.

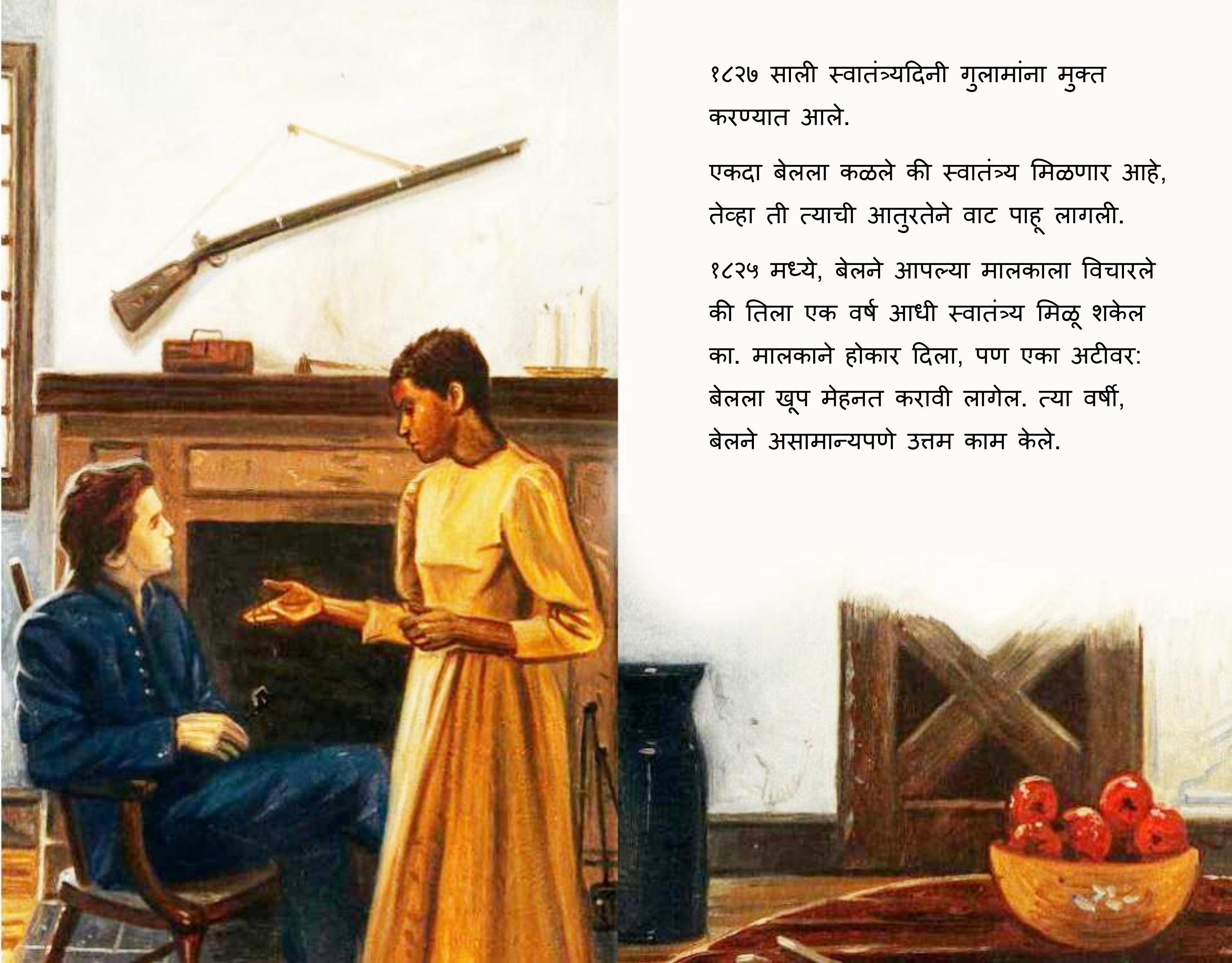

१८२७ साली स्वातंत्र्यदिनी गुलामांना मुक्त करण्यात आले.

एकदा बेलला कळले की स्वातंत्र्य मिळणार आहे, तेव्हा ती त्याची आतुरतेने वाट पाहू लागली.

१८२५ मध्ये, बेलने आपल्या मालकाला विचारले की तिला एक वर्ष आधी स्वातंत्र्य मिळू शकेल का. मालकाने होकार दिला, पण एका अटीवर: बेलला खूप मेहनत करावी लागेल. त्या वर्षी, बेलने असामान्यपणे उत्तम काम केले.

तिने कापलेला गहू बांधला आणि मालकाच्या गाडीवर लादला.

तिने आपल्या मालकिणीचे कपडे धुतले आणि स्वयंपाक केला.

तिने मेंढीची लोकर कापली आणि तिचे सूत कातले.

मग बेलला मुक्त करण्याची वेळ आली, पण तिच्या मालकाने आपले वचन मोडले.

बेलेने तिची क्षमता किती आहे हे दाखवून दिले होते. मालक तिला कसे काय जाऊ दिले असते? पण बेलला स्वातंत्र्यापेक्षा सत्य अधिक प्रिय होते. तिचा मालक तिच्याशी खोटे बोलला हे फार दुःखद होते.

स्वातंत्र्य दिनानंतरही, गुलाम राहिल्यामुळे बेल दुःखी होती. मग बेलने तेच केले जे माऊ-माऊने तिला अनेक वर्षांपूर्वी करायला सांगितले होते.

आकाशात राहणाऱ्या

देवाच्या मदतीने बेलने आपला निर्णय घेतला.

ती आता तिच्या मालकाने तिला मुक्त करण्याची वाट पाहणार नाही.

न्यूयॉर्क राज्याने तिला मुक्त करण्याची वाट पाहणार नाही

एके दिवशी सकाळी लवकर घंटा वाजली.
तेव्हा पानांचा रंग बदलत होता.

तिने आपल्या मोठ्या मुलांना जागे केले नाही.

ती त्यांना लवकरच परत घेऊन जाण्याची आशा करत होती.

मग तिने आपल्या नवजात बाळाला एका हातात घेतले.

दुसऱ्या पिशवीत तिने कपडे आणि अन्नाची पिशवी उचलली.

तिची मालकीण जागी होण्यापूर्वीच
बेले घरातून बाहेर पडली.
आता ती स्वतंत्र होती.

नवीन नाव शोधणे

आपला प्रवास इतका लांबचा असेल याची बेलला कल्पना नव्हती.

काही काळ ती न्यूयॉर्क शहरात राहिली आणि मोलकरीण म्हणून काम केले.

पण बेलला कायमची मोलकरीण म्हणून राहायचे नव्हते.

बेलला लोकांना हे शिकवायचे होते.

मग तिला धर्मोपदेशक बनण्याचे स्वप्न पडले.

जर कोणी बायबल वाचू शकत नसेल, तर तिला उपदेश करणे अवघड जात असे.

बेल कधीच वाचायला शिकली नाही. तिने खूप प्रयत्न करूनही, ती अयशस्वी ठरली.

"माझी सगळी पत्रं एकमेकांत मिसळून जायची, "ती म्हणाली, "आणि मग मला ती नीट करताच यायची नाहीत."

बेलने इतरांना तिला बायबल वाचून दाखवायला सांगितले.

लोक बायबल वाचत होते, पण ते बेलला स्वतःचे विचार सांगत आणि शिकवत होते.

पण बेलला स्वतःचा निर्णय घ्यायचा होता.

मग बेलने मुलांना तिला बायबल वाचून दाखवायला सांगितले.

पण मुलांनी तिने काय विचार करावा हे कधीच सांगितले नाही.

१८४३ पर्यंत, बेल ४० वर्षांपेक्षा जास्त वयाच्या झाल्या होत्या. त्या प्रवचन देण्यासाठी तयार होत्या. त्यांनी न्यूयॉर्कमधील ब्रुकलिनला जाण्यासाठी बोट पकडली. वाटेत, त्यांना त्यांच्या नवीन आयुष्याला साजेसे असे एक नवीन नाव सापडले.

"प्रवासी" म्हणजे एका ठिकाणाहून दुसऱ्या ठिकाणी फिरणारा प्रवासी.

बेल यांचा विश्वास होता की 'सोजर्नर' हे नाव खुद्द देवानेच तिला सुचवले होते.

"कारण," तो म्हणाला, "मला देशभरात प्रवास करावा लागला."

पण स्वतंत्र लोकांना दोन नावे होती.

लॉन्ग आयलंडमध्ये प्रचार करत असताना तिने 'ट्रुथ' हे आडनाव निवडले .

"कारण," तो म्हणाला, "मला लोकांना सत्य सांगावेच लागले."

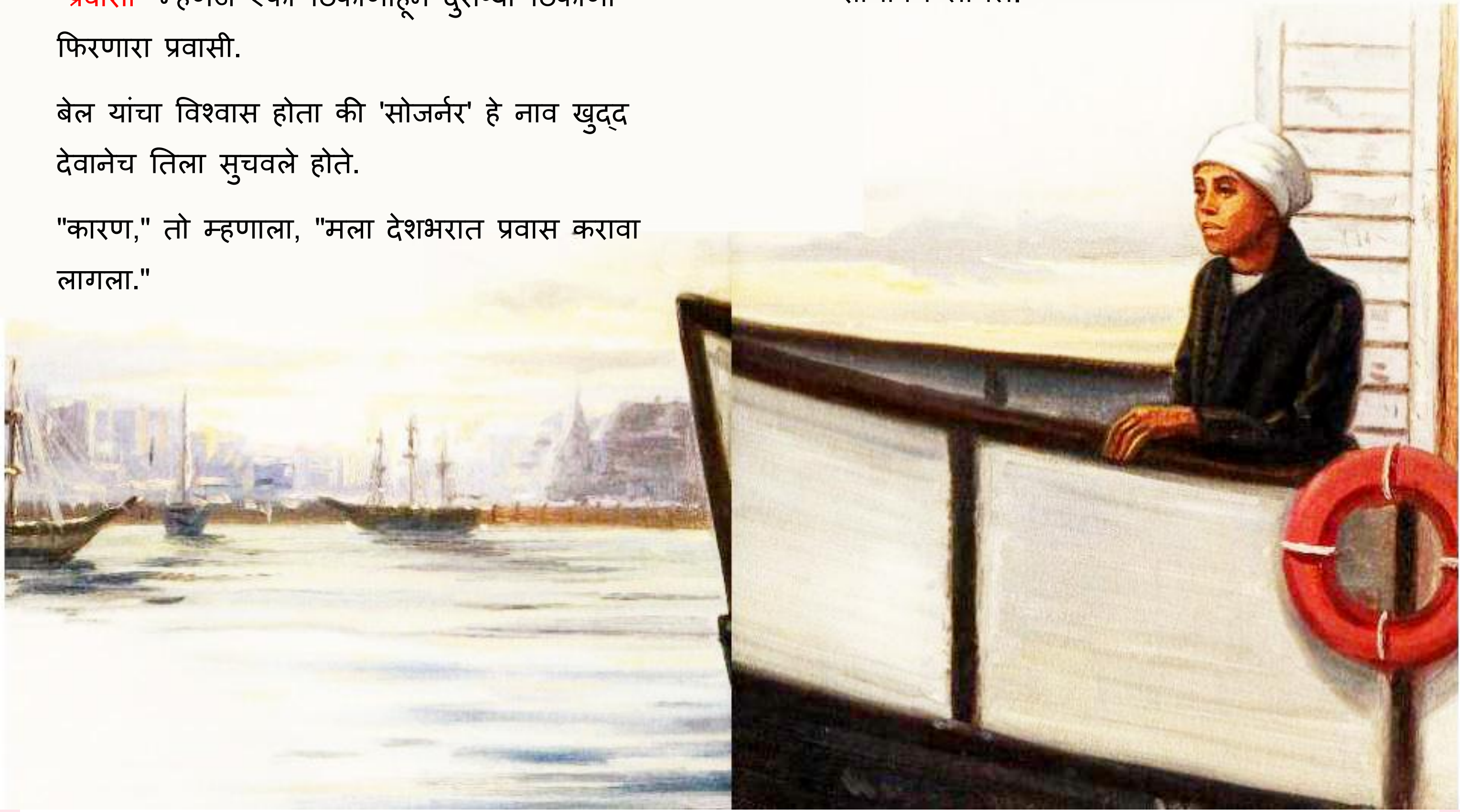

ती उपदेश देत असताना, जग झपाट्याने बदलत होते. १८५० पर्यंत उत्तरेत गुलामगिरी संपुष्टात आली होती. पण दक्षिणेत गुलामगिरी अजूनही घट्ट होती. दक्षिणेत गुलाम कुटुंबे अजूनही विखुरली जात होती.

गुलामांना अजूनही मारहाण होत होती. गुलाम अजूनही स्वातंत्र्याची स्वप्ने पाहत होते.

बहुतेक लोकांना वाटत होते की स्त्रियांनी घरीच राहावे.

बहुतेक लोकांना वाटत नव्हते की गुलामाचे शब्द ऐकण्यासारखे असतील.

पण सोजर्नर ट्रुथ यांचा आवाज खणखणीत होता आणि देवावर त्यांची दृढ श्रद्धा होती.

लवकरच तिने आपल्याभोवती गर्दी जमवली.

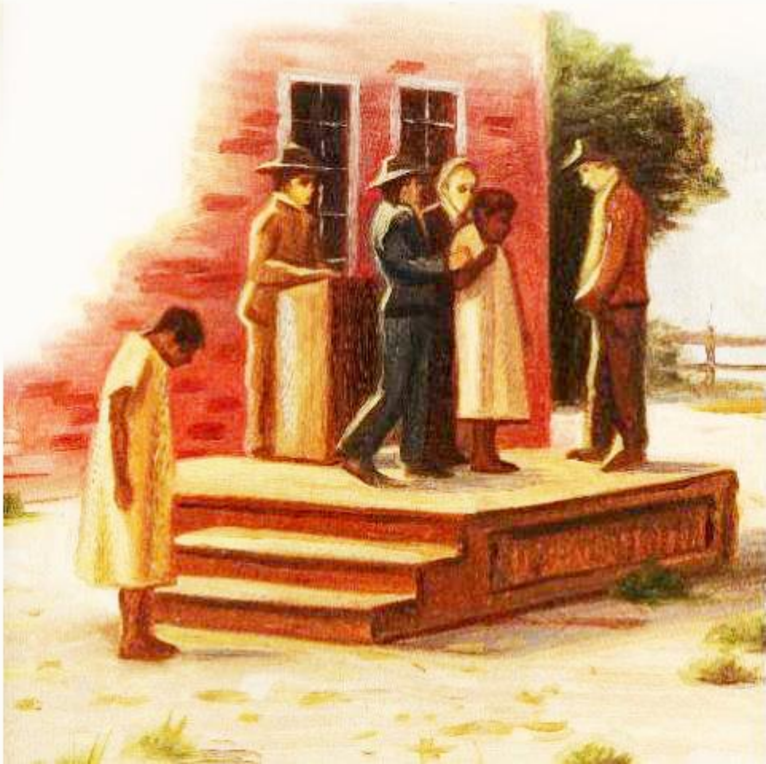

उत्तरेकडील काही लोकांनी मदत करण्याचा प्रयत्न केला.

तिने गुलामगिरीच्या भीषणतेबद्दल चर्चा केली.

तिने गुलामगिरी रद्द करण्याची मागणी केली.

तेथील बहुतेक वक्ते गोरे पुरुष होते.

पण सोजर्नर ट्रुथ तशी नव्हती. ती कृष्णवर्णीय होती.

तिने गुलामगिरीच्या वास्तवाला तोंड दिले होते.

सोजर्नरने गुलामगिरीचे सत्य संपूर्ण राष्ट्रासमोर आणले

तिने लोकांना त्याच्या मालकाने त्याच्या पाठीवर चाबकाने मारलेल्या फटक्यांबद्दल सांगितले.

पण त्या आठवणीने ती रडली नाही. ती ताठ मानेने आणि अभिमानाने उभी होती. तिने एक साधा गडद रंगाचा पोशाख घातला होता आणि डोक्याला पांढरी पगडी बांधली होती.

आपल्या भाषणांमधून सोजर्नर ट्रुथ लोकांना विचार करायला लावत असत. त्या कधीकधी लोकांना हसवतही असत. त्या देवाची स्तुतीपर गीते आणि भजनं गात असत. "प्रत्येक संकटात, "त्या म्हणत, "मी माझे विचार अधिक उंच नेईन." कदाचित इतरांनी हे अधिक चांगल्या प्रकारे व्यक्त केले असते.

पण सोजर्नर ट्रुथ यांच्यासारखी ती भावना कोणीही व्यक्त करू शकले नाही.

"आयुष्य हा तसाही एक खडतर संघर्ष आहे," त्या एका मित्राला म्हणाल्या, "पण स्वातंत्र्यासाठी लढताना जर आपण थोडे हसलो आणि गाणी गायलो, तर गोष्टी थोड्या सोप्या होतील."

प्रवासावर

सोजर्नर ट्रुथ यांनी गुलामगिरीविरुद्ध आवाज उठवण्यासाठी हजारो मैलांचा प्रवास केला. पण त्यांना केवळ गुलामगिरीच चुकीची वाटत नव्हती. तर स्वतंत्र स्त्रियांना—मग त्या कृष्णवर्णीय असोत वा श्वेतवर्णीय—पुरुषांसारखी समान वागणूक दिली जात नव्हती. हे ही त्यांना खटकत होते.

स्वतंत्र स्त्रियांना मतदानाचा हक्कही नव्हता. अनेक राज्यांमध्ये स्त्रियांना मालमत्तेची मालकीसुद्धा बाळगता येत नव्हती.

त्याच कामासाठी स्त्रियांना पुरुषांपेक्षा कमी पगार दिला जात असे. लवकरच, सोजर्नर महिलांच्या हक्कांसाठी आवाज उठवू लागली.

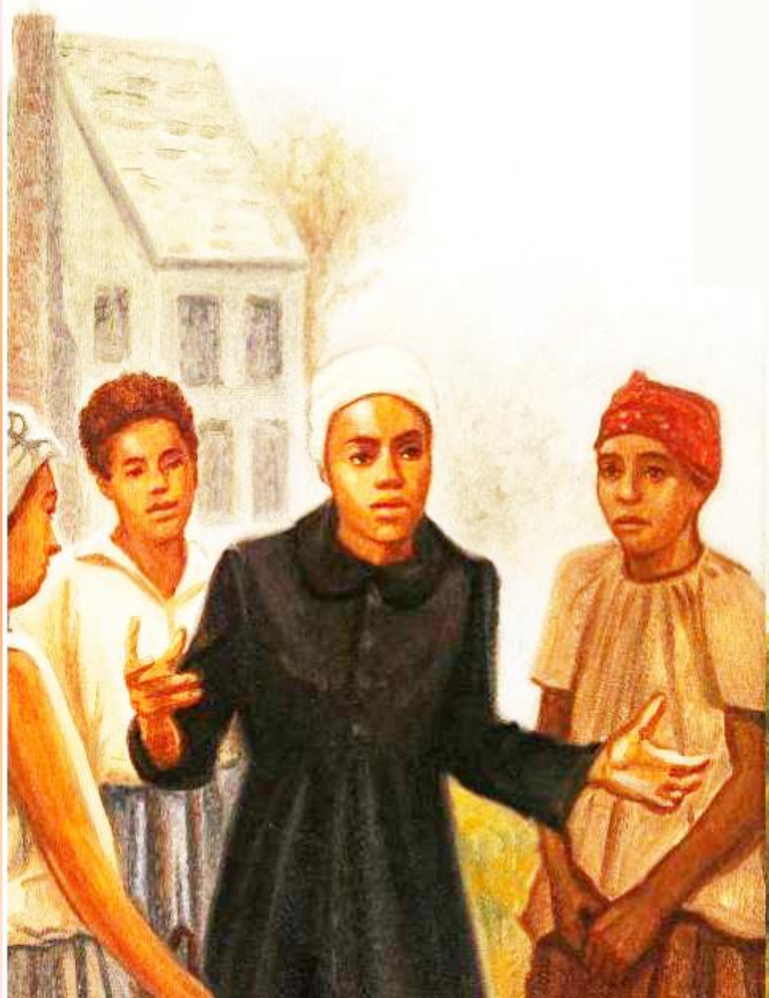

अनेक पुरुषांचा असा विश्वास होता की स्त्रिया कमजोर असतात आणि त्यांना पुरुषांइतका मोबदला देऊ नये. पण सोजर्नर ट्रुथने आपले हात उंचावले आणि लोकांना आपले सशक्त स्नायू दाखवले. ती म्हणाली, "मी नांगरणी केली आहे, मशागत केली आहे, कापणी केली आहे आणि धान्य साफ केले आहे. माझ्यापेक्षा जास्त काम कोणी पुरुष करू शकतो का?"

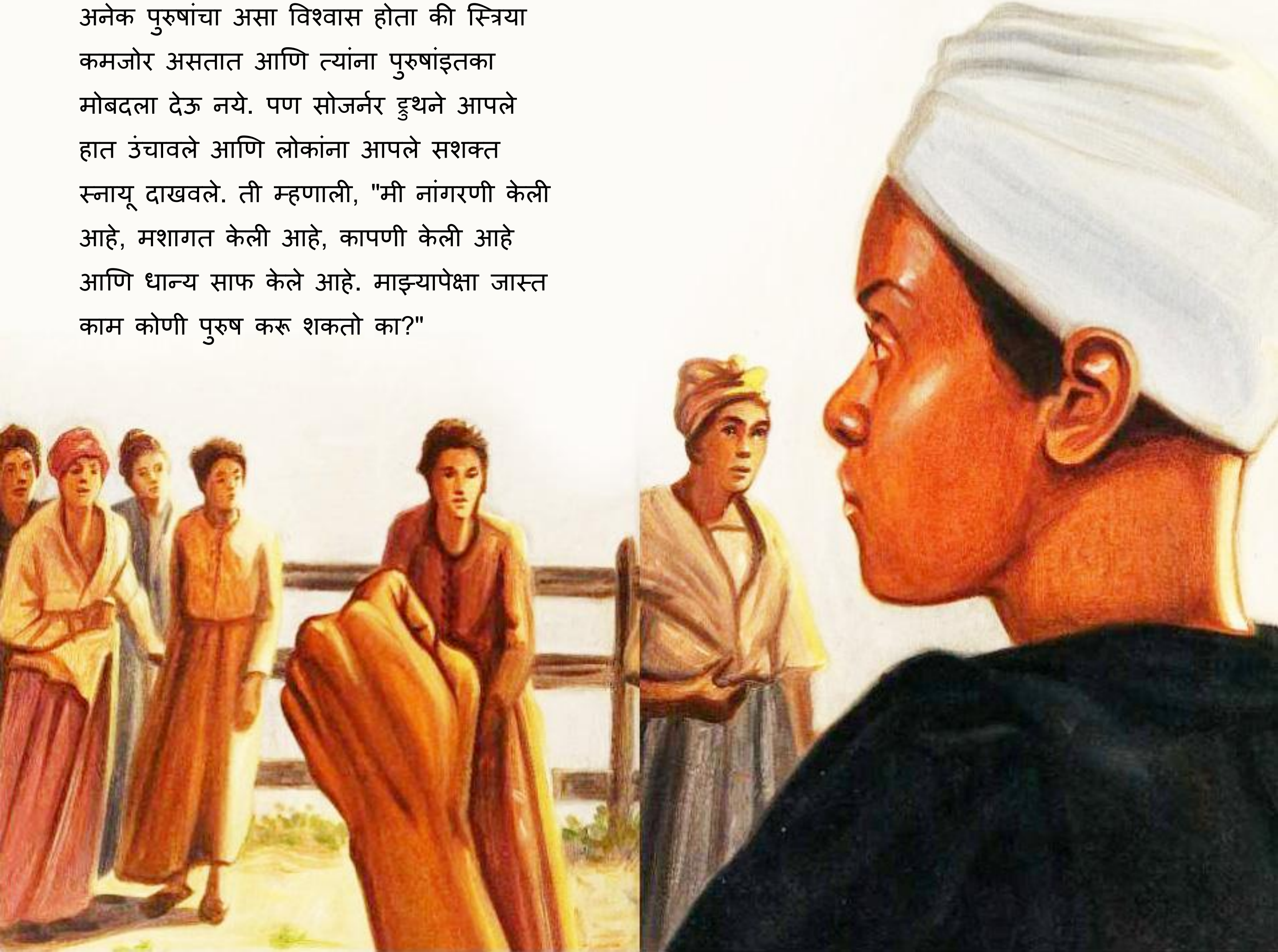

ती कुठेही असली तरी काही फरक पडत नव्हता. सोजर्नर सर्वत्र लोकांच्या हक्कांसाठी लढली.

वॉशिंग्टन, डी.सी. मध्ये, घोडागाड्या कृष्णवर्णीय प्रवाशांसाठी थांबत नसत. पण सोजर्नर ट्रुथ थांबल्या नाहीत. त्या त्या गाड्यांच्या मागे धावल्या. त्या थांबेपर्यंत त्या ओरडत राहिल्या.

सोजर्नर आणि इतरांनी सर्व प्रवाशांसाठी घोडागाड्या थांबवायला भाग पाडले.

वॉशिंग्टनच्या रस्त्यांवरून फिरताना, सोजर्नर इमारती आणि स्मारकांकडे पाहत नव्हती. ती घोड्यांच्या गाड्यांमधून प्रवास करणाऱ्या लोकांकडे पाहत होती. "गाड्यांच्या आत," ती आनंदाने म्हणाली, "आता माणसं मिठा-मिरचीसारखी दिसत होती."

पण प्रत्येक लढाई इतकी सोपी नसते.

सोजर्नर ट्रुथच्या मृत्यूनंतर बऱ्याच काळाने, १९२० साली महिलांना मतदानाचा हक्क मिळाला. समान कामासाठी महिलांना पुरुषांपेक्षा कमी वेतन मिळत असे. पण अडथळे आणि अडचणी सोजर्नर ट्रुथला कधीच थांबवू शकल्या नाहीत.

१८५७ मध्ये, तिने आपल्या मोठ्या मुलींसोबत राहण्यासाठी स्वतःचे एक छोटे घर विकत घेतले.

पण सोजर्नरने प्रवास करणे आणि लढणे सुरूच ठेवले.

तिचे काम सोपे नव्हते.

आणि तिनी केलेला प्रवास लांब आणि खडतर होता.

पण तिच्या मृत्यूपर्यंत, सोजर्नर ट्रुथने लोकांना सत्याची जाणीव करून दिली.

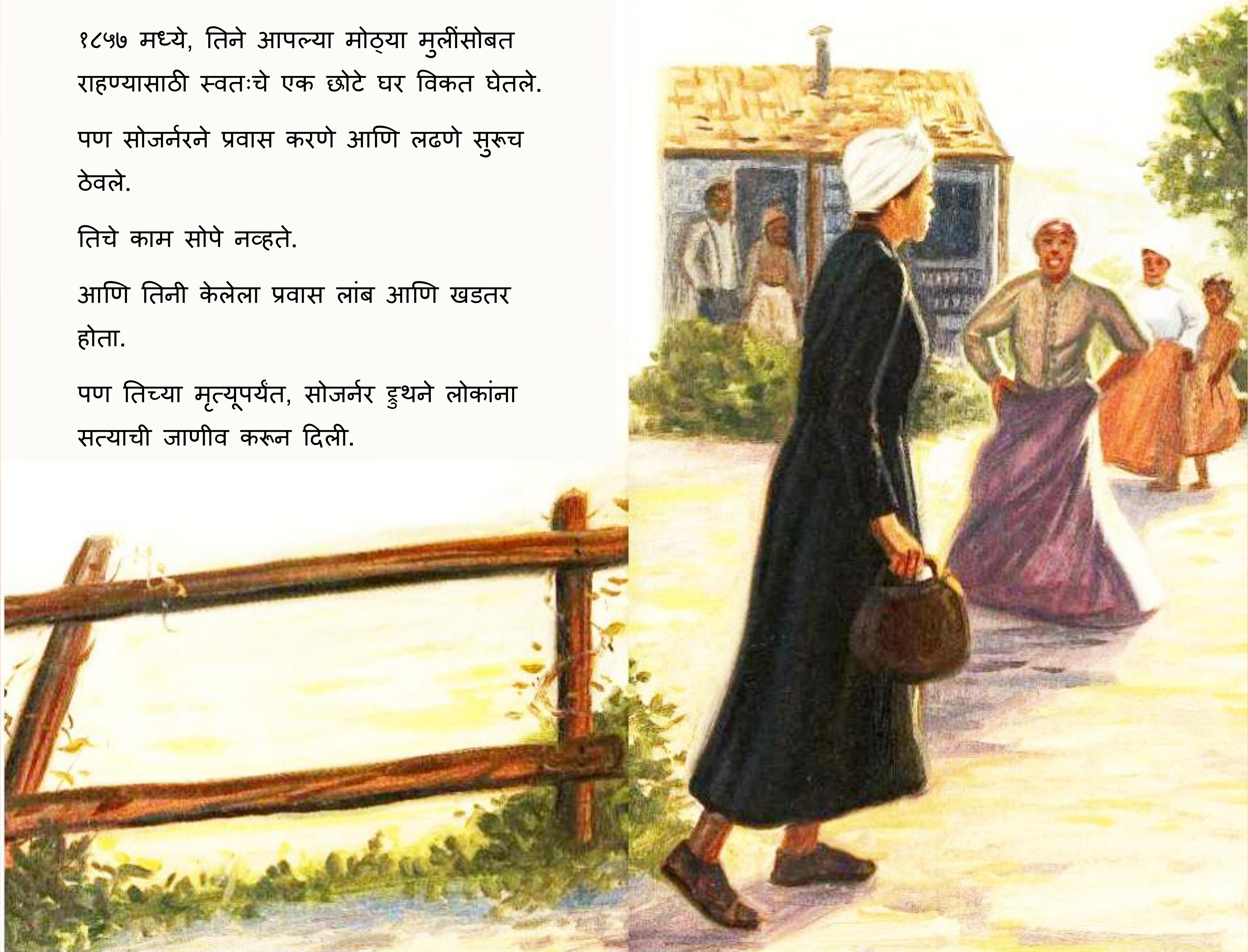

अंतिम शब्द

सोजर्नर ट्रुथ एक असामान्य स्त्री होत्या. त्यांच्या काळात, फार कमी स्त्रिया जाहीरपणे बोलत असत. कदाचित त्यांच्या आधी कोणताही माजी गुलाम बोलला नसेल. उत्तर किंवा दक्षिण भागातील फार कमी गोऱ्या लोकांना वाटत होते की कृष्णवर्णीय गुलामांकडे सांगण्यासारखे काही अर्थपूर्ण असेल. कारण, सोजर्नर ट्रुथ यांच्यासारखे गुलाम पूर्णपणे निरक्षर होते. पण सोजर्नर ट्रुथ यांनी आपले लिंग, शिक्षणाचा अभाव किंवा त्वचेचा रंग यांना कधीही स्वतःला थांबवू दिले नाही. त्यांना कोणीही थांबवू शकले नाही. त्या त्यांच्या काळापासून ते आजपर्यंतच्या लोकांसाठी एक प्रेरणास्थान आहेत.

सोजर्नर ट्रुथच्या काळात रेडिओ किंवा टेलिव्हिजन नव्हते , त्यामुळे तिने काय म्हटले असेल आणि एक वक्ता म्हणून ती कशी दिसत असेल याची आपण केवळ कल्पनाच करू शकतो. पण ज्यांनी तिला ऐकले, ते तिच्या शब्दांतील साध्या पण प्रभावी शक्तीने, तिच्या उंच शरीरयष्टीने आणि तिच्या विनोदी स्वभावाने प्रभावित झाले. "मी पत्रांसारख्या क्षुल्लक गोष्टी वाचत नाही," ती एकदा म्हणाली होती, "मी माणसे आणि राष्ट्रे वाचते." सोजर्नर ट्रुथला कदाचित लिखित शब्द वाचता येत नसतील, पण ती लोकांना वाचण्यात आणि समजून घेण्यात पारंगत होती. जेव्हा ती बोलायची, तेव्हा ती लोकांना एक गुलाम आणि एक स्त्री म्हणून आलेले स्वतःचे कटू अनुभव सांगायची. तिने आपल्या देशबांधवांना स्वातंत्र्य, न्याय आणि निष्पक्षतेसाठी "चांगला लढा" देण्याचे नेहमीच आवाहन केले

महत्त्वाच्या तारखा

१७९७— याच सुमारास न्यूयॉर्कमधील हर्ली येथे जेम्स (बॉम्फ्रे) आणि एलिझाबेथ (माऊ-माऊ) यांच्या पोटी इसाबेलाचा जन्म झाला. ती गुलाम असल्यामुळे, तिच्या जन्माची कोणतीही अधिकृत नोंद नाही.

१८०६— बेल हा न्यूयॉर्कमधील किंग्स्टन येथे जॉन नीलीचा गुलाम.

१८१०-२६ — बेल न्यूयॉर्कमधील न्यू पाल्ट्झ येथील जॉन डुमॉन्टची गुलाम झाली. तिने लग्न केले आणि तिला पाच मुले झाली, त्यापैकी एकाचा मृत्यू झाला.

१८२६ च्या शरद ऋतूत, ती आपल्या सर्वात लहान मुलासह स्वातंत्र्यासाठी पळून गेली.

१८२७— ४ जुलै रोजी, न्यूयॉर्कमधील सर्व गुलामांना अधिकृतपणे मुक्त करण्यात आले.

१८२९-१३ — माजी गुलाम असलेला बेल न्यूयॉर्क शहरात स्थलांतरित होत, तिथे तो मोलकरीण म्हणून काम करतो आणि धर्मोपदेशक बनण्याची तयारी करतो.

जून १८४३ मध्ये, तिने सोजर्नर ट्रुथ या नावाने उपदेश करण्यास सुरुवात केली.

१८५० — सोजर्नरने गुलामगिरीविरुद्ध आणि महिलांच्या हक्कांसाठी आवाज उठवायला सुरुवात केली. तिने 'नॅरेटिव्ह ऑफ सोजर्नर ट्रुथ' या नावाने आपले जीवनचरित्र लिहिले.

१८५७ — सोजर्नरने मिशिगनमधील बॅटल क्रीकजवळ एक घर विकत घेतले.

१८६५ — सोजर्नरने वॉशिंग्टन, डी.सी. मध्ये कृष्णवर्णीय प्रवाशांसाठी

१८७९ — दक्षिणेकडील माजी गुलामांना तेथे नवीन जीवन उभारण्यास मदत करण्यासाठी सोजर्नर कॅन्ससला प्रवास करतो.

१८८३ — २६ नोव्हेंबर रोजी मिशिगनमधील बॅटल क्रीक येथील त्यांच्या घरी सोर्नर ट्रुथ यांचे निधन झाले.